

Samiske internatskoler har gått fra å være verktøy i fornorskningen av samene til å bidra til gjenreisningen av det sørsamiske språket. I teaterstykket «Tjiddtjie» møter vi en tidligere internatelev.

TEATER

Av Julia Martincic

– Da jeg først begynte med disse intervjuene innså jeg hvor uvitende jeg har vært om den vanskelige historien til samene og fornorskingspolitikken, sier teaterregissør Ane Aas.

I hennes teaterstykke «Tjiddtjie», som får premiere på Olavsfestdagene i Trondheim i morgen, møter vi en ung samisk kvinne som prøver å forsone seg med en oppvekst på en sørsamisk internatskole på 1990-tallet. Forestillingen er basert på intervjuer med tidligere internatelever.

Motsatt ambisjon

De samiske internatskolene har vært en sentral del av fornorskingspolitikken som preget samenes liv fram til etterkrigstida. På 1900-tallet ble internatskolene brukt for å isolere samiske barn fra opphavsmiljøet sitt for å mer effektivt assimilere dem.

Som resultat av et drøyt århundre med assimilering av samer i Norge, er det sørsamiske språket ansett som et sterkt utrydningstruet språk av Unesco. Det antas at det kun finnes 150 mennesker i Norge som snakker sørsamisk i dag. Forskjellen mellom det nordsamiske og det sørsamiske språket tilsvarer forskjellen mellom norsk og islandsk.

Men siden 1950-tallet har Norge fått to internatskoler som snarere enn å ha assimilering som mål, har hatt ambisjoner om å redde det sørsamiske språket. Hit har sørsamer blitt sendt for å gjenvinne språket sitt.

Teaterregissør Ane Aas forteller at de dårlige erfaringene besteforeldregenerasjonen fikk ved internatskolene på midten av 1900-tallet også fikk ringvirkninger for den neste generasjonen.

– Barna til de som ble sendt på internatskole for å avlære seg norsk ønsket ikke selv å gå på internatskole, forteller Aas.

Det til tross for at skolene på dette tidspunktet ikke len-

FAKTA

Sørsamer:

■ Betegnelse på den samiske folkegruppen som lever i området fra polarsirkelen i nord til Hedmark i sør på norsk side.

■ Det er anslått at det bor rundt 700 sørsamer i Norge og Sverige. I Norge regner man med at det er rundt 150 som snakker sørsamisk.

■ Unesco anser det sørsamiske språket for å være sterkt utrydningstruet. To skoler i Norge underviser i språket: Åarjel-saemiej skuvle i Snåsa og Gaske-Nøørjen Saemien skovle i Hattfjelldal.

ger hadde til hensikt å assimilere samene, men snarere styrke deres språk og kultur.

– Det førte til at den generasjonen mistet mye av språket, sier Aas.

Til gjengjeld valgte denne «tapte» foreldregenerasjonen å sende barna sine på internatskole på 1990- og 2000-tallet, forteller hun videre.

Positiv skoleopplevelse

I teaterstykket forsøker regissør Ane Aas å fange nyanse i livet på internatskolene som sørsamene ble sendt til for å lære språket sitt. Det har resultert i en forestilling som fletter sammen skuespill, tekst, perkusjon, dans og joik.

– Forestillingen krevde mer enn bare teater når temaet er så komplekst. Jeg ville vise at når man er barn så har man ikke alltid ord for det man opplever. Man har bare en kropp som gjennomlever situasjonen, sier Aas.

Joikinga i forestillingen er det Charlotta Kappfjell som står for. Hun er tidligere vokalist og joiker i det første sørsamiske bandet Almetjh tjøøngkeme. Hun jobber også som lærer og driver reindrift i Vestre Namdal. Som lærer bruker hun joiken som et pedagogisk hjelpemiddel i undervisningen.

– Joiken symboliserer og representerer det samiske i denne forestillingen. Det er en helt egen form for kommunikasjon, sier Kappfjell.

Hun gikk selv på den sørsamiske internatskolen Tårnaby i Sverige på 1980-tallet. Å jobbe med denne forestillingen